

Dr. Hüseyin MECEK
Anayasa Mahkemesi Raportörü

İNSAN HAKLARI HUKUKUNDA İŞKENCE SORUŞTURMASI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1
1. İŞKENCE YASAĞINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR.....	13
1.1. İşkence Yasağının Temellendirilmesinde Çekirdek Haklar Teorisi	13
1.2. İnsan Onuru.....	22
1.3. İşkence Yasağının Mutlaklığı	29
1.4. Asgari Eşik Kuralı	38
1.4.1. Fiziksel ve Ruhsal Etki	40
1.4.2. Muamelenin Süresi ve Tekrarlanma Sıklığı	44
1.4.3. Mağdurun Cinsiyeti ve Yaşı	45
1.4.4. Aleniyet ve Teşhir Gayesi	46
1.4.5. Duygu ve Heyecanın Yükseldiği Anlarda İşlenmesi	48
1.4.6. Failin Statüsü	49
1.4.7. Özel Hayat Başvurularında Asgari Eşik (Özel Hayat Eşiği).....	51
1.5. İşkence ve Kötü Muamele Türleri	55
1.5.1. İşkence	56
1.5.2. Eziyet/İnsanlık Dışı Muamele veya Ceza	63
1.5.3. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele veya Ceza/Aşağılayıcı Muamele veya Ceza.....	67
1.5.4. Niteleme Yapılmayan Kararlar	76
1.6. İşkence Yasağında Yatay Etki	81
1.7. İnsan Hakları ve Ceza Hukukunun Kesişim ve Ayrışma Noktaları.....	92

1.7.1. İşkence Suçu	98
1.7.2. Eziyet Suçu.....	102
1.7.3. Kötü Muamele Suçu.....	104
1.7.4. Diğer Suçlar.....	107
1.8. İşkence ve Kötü Muamele Yasağının Normatif Çerçevesi.....	109
1.8.1. Uluslararası Mevzuat.....	110
1.8.1.1. Birleşmiş Milletler Belgeleri	110
1.8.1.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi.....	112
1.8.1.1.2. Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi.....	112
1.8.1.1.3. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme	114
1.8.1.1.4. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü).....	115
1.8.1.2. Avrupa Konseyi Belgeleri.....	116
1.8.1.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	117
1.8.1.2.2. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı ya da Küçültücü Muamele veya Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi.....	118
1.8.2. Ulusal Mevzuat.....	119
1.8.2.1. Anayasa	119
1.8.2.2. Türk Ceza Kanunu	120
1.8.2.3. Ceza Muhakemesi Kanunu.....	121
2. İŞKENCE YASAĞINDA KABUL EDİLEBİLİRLİK İNCELEMESİ.....	124
2.1. Yer Bakımından Yetki.....	125
2.2. Kişi Bakımından Yetki.....	127
2.3. Konu Bakımından Yetki	133

2.4. Zaman Bakımından Yetki.....	134
2.5. Başvuru Yollarının Tüketilmesi.....	136
2.6. Süre Aşımı	140
2.7. Mükerrer Başvuru.....	142
2.8. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması	143
2.9. Düşme.....	144
2.10. Önemsiz Başvurular	145
2.11. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk.....	147
2.11.1. Genel Olarak.....	148
2.11.1.1. Karmaşık veya Zorlama Şikâyet.....	148
2.11.1.2. Kanıtlanmamış (Temellendirilmemiş) Şikâyet	149
2.11.1.3. Bir İhlalin Olmadığının Açık Olduğu Başvurular .	151
2.11.1.4. Kanun Yolu Şikâyeti	152
2.11.2. İşkence Yasağına Özgü Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Nedenleri.....	153
2.11.2.1. Savunulabilir İddia.....	154
2.11.2.2. Asgari Eşik.....	158
3. İŞKENCE YASAĞINDA MADDİ YÜKÜMLÜLÜKLERİN İNCELENMESİ	161
3.1. Devletin Negatif Yükümlülükleri.....	162
3.2. Devletin Pozitif Yükümlülükleri	165
3.2.1. Uygun Mevzuat Oluşturma Yükümlülüğü	168
3.2.2. Koruma (Önleme) Yükümlülüğü.....	171
4. İŞKENCE YASAĞINDA ETKİLİ SORUŞTURMA (USUL) YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İNCELENMESİ	177
4.1. Soruşturma Kavramı ve Çerçevesi	180
4.2. İşkence Soruşturmasında İspat ve Deliller	187
4.2.1. Savunulabilir İddia ve Soruşturma Yükümlülüğünün Başlaması	188
4.2.2. İşkence Soruşturmasında İspat Yükü.....	191

4.2.3. Deliller	198
4.2.3.1. Tıbbi Deliller	200
4.2.3.2. Tanık Beyanları.....	205
4.2.3.3. Şüphelilerin Savunmaları	208
4.2.3.4. İnsan Hakları Örgütlerinin Raporları.....	210
4.3. Soruşturma Yürütülürken Riayet Edilecek İlkeler	213
4.3.1. Soruşturmanın Derhâl ve Resen Başlatılması	213
4.3.2. Soruşturmanın Bağımsızlık ve Tarafsızlığı.....	217
4.3.3. Soruşturmanın Şeffaflığı.....	223
4.3.4. Soruşturmanın Makul Süratte Tamamlanması	228
4.4. Soruşturmanın Bütünsel Olarak Etkili Yürütülmesi.....	231
4.5. Delillerin Objektif Analizi.....	235
4.6. Müeyyide ve Cezasızlık Sorunu.....	239
4.6.1. Soruşturma İzni.....	244
4.6.2. Disiplin Cezası ve Görevden Uzaklaştırma	249
4.6.3. Suçun Nitelendirilmesi, Temel Cezanın Tespiti ve İndirim Nedenleri.....	252
4.6.4. Seçenek Yaptırımlara Çevirme, Erteleme ve HAGB Kararları.....	258
4.6.5. Zaman Aşımı ve Af	266
4.6.6. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı	271
5. İŞKENCE YASAĞININ DİĞER HAKLARLA İRTİBATI.....	276
5.1. Etkili Başvuru Hakkı ile Etkili Soruşturma Yükümlülüğü İlişkisi	277
5.1.1. Ceza Soruşturması Üzerine Yapılan İşkence Şikâyetleri	278
5.1.2. Tazminat Davası ve Disiplin Soruşturması Üzerine Yapılan İşkence Şikâyetleri.....	280
5.2. Adil Yargılanma Hakkı Güvencelerinin İşkence Yasağına Aktarılması	284

5.3. Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağında İkiz Yükümlülükler.....	287
5.4. Özel Hayata Saygı Hakkı ile İlişkisi.....	291
5.5. Ayrımcılık Yasağı ile İlişkisi	294
SONUÇ	299
KAYNAKÇA.....	307